

Rabbi Moshe Sternbuch

Chief Rabbi

of the Orthodox Rabbinical Courts
Jerusalem

Rosh HaYeshiva- Ramat Bet Shemesh

משה שטרנבוך

ראב"ד

לכל מקהלות האשכנזים

ע"ה"ק ירושלים ת"ו

ראש הישיבה ברמת בית שמש

מח"ס מועדים וזמנים ושו"ת תשובות והנהגות ועוד

בע"ה

כ"ז ניסן תש"פ

לכבוד ידידינו הגאון הגדול רבי מתתיהו דייטש שליט"א, רב שכונת רמת שלמה פעיה"ק ת"ו, ובעמח"ס נתיבות אדם.

אחדשה"ט וש"ת, קיבלתי מכתב שאלתו אם יש למסור לשלטונות מי שאינו שומר את תקנותיהם במגפת "קורונה", כדי שיענישו בדיניהם כמשפטם, באשר הניסיון מוכיח שרבים נדבקו בכך כשלא שמרו את התקנות, והביא במכתבו דברי רבינו המנחת יצחק שהתיר למסור לשלטונות אותם המסכנים עוברי דרך על ידי אי זהירות בהנהגתם בכלי רכב, לאחר שהתרו בהם התראת ב"ד, ועל זאת שאלתו מהו הדין בניד"ד, ואם יש בזה היתר או גם חיוב למסור לשלטונות.

הנה קודם שאכתוב לו בפירוט על שאלתו בניד"ד, אקדים תחילה הקדמה קצרה בדינים אלו:

נידון זה להתיר למסור את חבריו לשלטונות כדי שיקנסוהו בממונו, הוא נידון חמור מהחמורות שבחמורות ממש, וכמפורש בשו"ע (ח"מ סי' שפ"ח סעי' ט' - י"י) שהמוסר אין לו חלק לעולם הבא, ומיד כשאמר הרני מוסר פלוני – אפילו על ממון קל, התיר עצמו למיתה, אלא שצריך להתרות בו קודם, ואם אי אפשר להתרות בו מצווה להורגו מיד בלא שום התראה, וכלשון השו"ע שם: "מצוה להורגו, וכל הקודם להרגו זכה".

וכל זה אפילו כשמוסר לאנס בעלמא, ועל אחת כמה וכמה כשמוסרו למשטרה על מנת שיקנסוהו דחמיר טפי, שהרי בזה הוא נחשב גם כהולך לערכאות, וזהו עוון פלילי מהחמורות שבחמורות והרי הוא מרים יד בתורת משה, וכמו שכתב החזו"א (סנהדרין סי' ט"ו ד') וז"ל "ואין נפקותא בין בא לפני אינם ישראלים, ובין ישראל ששופט עפ"י חוקים בדויים, ועוד הדבר מגונה שהמירו את משפטי התורה על משפטי ההבל, ואם יסכימו בני העיר לזה, אין בהסכמתם ממש, ואם יכופו על זה, משפטם גזלנותא ועושה ומרימים יד בתורת משה", עכ"ל.

ומן הדין, המוסר חייב לשלם את הפסד הממון שגרם (שו"ע ח"מ שפ"ח סעי' ב'), והוא חייב נידוי ואין לצרפו למניין (שו"ע יו"ד סי' של"ד), וכבר כתב הקדוש החפץ חיים בשם המקובלים, שהולך לערכאות נענש בעונש הקשה ביותר - שמגלגלין אותו בכלב, ה"י.

אכן לעומת זאת, מי שמסכן את הרבים חייבים למוסרו לשלטונות לאחר שמתרים בו (עי' רמ"א ח"מ שפ"ח סעי' י"ב), ואם אפשר להם מוטב שיהירוהו תחילה על ידי ב"ד או על ידי הרב דמתא, (שלפעמים בהתראה בעלמא אינו מאמין שבאמת ימסרוהו), ואם בכל זאת הוא מתעקש בדרכו ואינו מקבל את ההתראה, או שאי אפשר להתרות בו, דינו כרודף שחייבים למוסרו לשלטונות כדי שיכפוהו שלא יסכן את רבים, וכל זה ג"כ רק לאחר שמקבלים היתר מרב מובהק שיש בזה סכנה לרבים, דאל"ה נתת תורת כל אחד בידו, וכל אחד ימסור חבריו לשלטונות על ידי החלטתו ושיקול דעתו שהדבר נידון כסכנה, ועי' מש"כ בכ"ז בתשובות והנהגות ח"א סי' תת"נ, ובח"ב תשכ"ז.

ומעתה, הרי בנידון דידן יש לדון בכל מקרה לעצמו אם הוא נחשב בגדר "מזיק את הרבים", ובוודאי כלל הדבר בזה אינו נקבע ח"ו לפי החלטת ראשי שלטון החופשיים שאין להם השגה בכללי דיני התורה, והגע עצמך, הרי הם לבד משנים את תקנותיהם מזמן לזמן, והיאך יתכן שייקבעו דיני איסור מוסר לפי רגע שינוי החלטתם, ובוודאי אין הדבר תלוי אלא בדעת תורה, ובכל מקרה יש לקבל היתר מרב מובהק אם נחשב בגדר "מזיק את הרבים".

הן אמת שתקנות כיוצא באלו נתקבלו בכל העולם כולו, ובוודאי אף אנו שומרים את כלל החרקות הרופאים בעניינים אלו, אבל משום זה לא נחרוץ דינו של העובר על כל תקנה שהוחלטה על דעתם בלבד כ"מזיק את הרבים", ובפרט שיש מהתקנות שלא נתקנו אלא כשמירה והרחקה יתרה, ויש לדון כל מקרה לגופו, ורק במה שנוגע לעצמו ייזהר כל אחד וישמור על ההרחקות, אבל כשבא להפסיד לחבירו ולמוסרו, יש לבדוק כל מקרה לגופו, שלא יעבור באיסור תורה מהחמורות שבחמורות.

ולהלכה למעשה נראה, שמי שיש לו סימני המחלה (וכ"ש אם ידוע בבירור שחלה במחלה) ויוצא להסתובב בין אנשים, מצווה להתרות בו מיד, ואם אינו מקבל ההתראה או שאי אפשר להתרות בו, דינו כרודף שחייבים למוסרו לשלטונות כדי למנוע היזק הרבים, אבל בכל שאר התקנות, הכל תלוי לפי העניין, ואין לכל אחד להכריע בזה לפי שיקול דעתו מהו בגדר "סכנה" על פי דין תורה, אלא יש לשאול ולקבל היתר מתלמיד חכם ובעל הוראה מובהק, וחלילה להסתמך בזה על שמועות בעלמא, או על הקשת מקרה למקרה בלא קבלת היתר מפורש מבעל הוראה מובהק.

ובאופן שניכר שיש פירצה בעיר, ורבים אין שומרים על תקנות ההרחקה שנתברר לפי דברי הרופאים שהם מועילים לצמצם את המגיפה, מוטל על רבני העיר לפעול ולטכס עצה היאך לגרום לציבור לשמור היטב על התקנות בלא שום פירצה, ובמקום הצורך יש לבתי הדין להטיל קנסות וכיוצא"ב לאחר התראה כדין תורה, אך לא ירעו ולא ישחיתו לעבור בחטא חמור דמסירה בלא שיקול דעת בכל מקרה לגופו.

סוף דבר, דין מוסר אינו תלוי בדין תקנת המדינה, אלא בהכרעת חכמי התורה מהו בגדר רודף, ויש לדון בכל מקרה לגופו, ובעוה"ר רבים מדמים שההחלטה אם נקרא רודף או לא, נעשה תלוי בשיקול הדעת של החופשיים ראשי השלטון כאן רח"ל, וזהו גופא חילול השם שאין כמוהו, וכמו שכתב הגר"א (חו"מ סימן כ"ו) שכל מי שמניח דיני ישראל והולך לפני העכו"ם, הרי הוא כופר בקב"ה ובתורה, שנאמר כי לא כצורינו צורם ואויבינו פלילים.

ובעוה"ר היום בימות המשיח רבו המסיתים רח"ל, ומצווה לפרסם שאנו שומרים את תקנות ההרחקות בענייני תקנת הבריאות, אבל כשנוגע להקל כמו איסור מסירה או מצוות השי"ת, אין אנו מתחשבים בהם כלל, אלא בגדולי ההוראה בלבד, ועל פיהם נלך שזהו רצון הבורא ית"ש.

ועל הכל ראוי לזכור, שאף שאנו מצווים מן הדין ליזהר באזהרות הרופאים, אסור להסיר דעת שעיקר הישועה תלוי בבורא ית"ש, ורק על ידי ביטחון ותחנונים אליו יתברך יום יום, יגן ויושיע את בניו מצרה.

ואני מקצר במקום שיש עוד להאריך, ובאתי רק להעיר, והוא רחום יכפר עוון ולא ישחית וגו'.

הנני המצפה לרחמי שמים מרובים

